Časopis pro pěstování matematiky

Zprávy

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 86 (1961), No. 1, 123--128

Persistent URL: http://dml.cz/dmlcz/117357

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1961

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* http://project.dml.cz

Časopis pro pěstování matematiky, roč. 86 (1961), Praha

ZPRÁVY

EDUARD ČECH – DOKTOR AD HONOREM UNIVERSITY V BOLOGNI

Bolognská universita hodnotíc vysoko vědeckou práci akademika EDUARDA ČECHA se rozhodla udělit mu čestný titul doktora ad honorem. Zpráva o tomto rozhodnutí přišla do Prahy dne 14. března t. r., tedy den před smrtí Čechovou. Československá akademie věd vyslala ke slavnostnímu aktu do Bologně dceru akademika Čecha paní ZDEŇKU ČECHOVOU-GROSCHAFTOVOU a předsedu matematicko-fysikální sekce akademika JOSEFA NOVÁKA. Slavnost se konala dne 31. května 1960 v aule akademie věd za účasti akademického senátu university a členů fakulty věd matematických, fysikálních a přírodních, význačných matematiků z různých italských vysokých škol, zástupců vyšších úřadů a početného obecenstva a studentstva. Přítomen byl také profesor LUCIEN GODEAUX z Belgie, jenž byl rovněž vyznamenán touto vysokou hodností.

Rektor university profesor FORNI zahájil zasedání a vyzval děkana fakulty profesora GRAFFI, aby přečetl zdůvodnění pro udělení čestného akademického titulu prof. Godeauxovi, který je znám svými pracemi v oblasti matematiky, zejména v geometrii. Rektor magnificus jej prohlásil potom doktorem „ad honorem" věd matematických a odevzdal mu doktorský diplom. Dále pak děkan prof. Graffi přečetl motivaci udělení podobného titulu profesoru E. Čechovi, který byl považován za vedoucího kvetoucí geometrické školy československé a který studoval v Itálii. Rektor, za živého pohnutí přítomných, přečetl vyhlášení E. Čecha doktorem „ad honorem" věd matematických university v Bologni a předal příslušný diplom dceři slavného zesnulého vědce.

Profesor Godeaux, oblečen v bolognskou doktorskou togu, v italské řeči vyjádřil dík za prokázanou mu čest a vzpomněl svého přítele Eduarda Čecha, jehož jméno je spojeno s důležitými vědeckými pracemi. Pak povstala a promluvila paní Zdeňka Čechová-Groschaftová, která slovy procítěnými vděčností poděkovala rektoru i všem akademickým hodnostářům jménem rodiny i jménem všech československých matematiků za čest udělenou jejímu zvěčnělému otci.

Nakonec profesor MARIO VILLA, ředitel Ústavu geometrie „Luigi Cremona" university v Bologni připomněl krátce velké zásluhy obou nových doktorů, Eduarda Čecha a Luciena Godeauxa, a uvedl jejich přátelské vztahy k Itálii. Ve svém projevu řekl mimo jiné:

„Naše universita prokazuje dnes čest dvěma vynikajícím geometrům: profesoru Eduardu Čechovi a profesoru Lucienu Godeauxovi, kteří významnou měrou přispěli k rozvoji projektivní diferenciální geometrie a biracionální algebraické geometrie; oba tyto směry jsou pěstovány zvláště v Itálii. Universita v Bologni tím oslavuje také dva přátele našeho národa. Po ukončení svých studií a zdokonalení ve směrech již jmenovaných, profesor Godeaux zde v Bologni u profesora Enriquesa a profesor Čech v Torinu u profesora Fubiniho, vždy udržovali úzké svazky s italskými matematiky. Profesor Eduard Čech, jenž zemřel takřka v předvečer této slavnosti, obnovil v posledních letech čilé styky s italskými matematiky, zejména pak s bolognskými geometry, hlavně v oblasti teorie bodových transformací, pěstované v Praze i v Bologni. Přejeme si, aby vztahy mezi italskou a československou geometrickou školou, které jsou dnes zásluhou profesora Čecha tak těsné, v budoucnosti ještě více zesílily."

Z četných blahopřání, jež došla rektoru university, byl přečten dopis prof. V. JARNÍKA, děkana matematicko-fysikální fakulty Karlovy university v Praze, a prof. O. BORŮVKY z přírodovědecké fakulty v Brně.

Oba českoslovenští delegáti byli po celou dobu svého pobytu v Bologni hosty rektora university.

J. Novák, Praha

NÁVŠTĚVY ZAHRANIČNÍCH MATEMATIKŮ V ČSR

Ve dnech 23. až 27. dubna byl v Praze v souvislosti se zasedáním Mezinárodní federace vědeckých pracovníků krakovský matematik-geometr prof. STANISLAV GOŁĄB. Za svého krátkého pobytu byl též jeden den hostem na katedře aplikované matematiky, kde informoval členy této katedry o současném stavu aplikované matematiky na universitě a hornické Akademii v Krakově. Užšímu kruhu zájemců poreferoval o svých nejnovějších pracích z diferenciální geometrie.

Redakce

*

V létě t. r. byl hostem matematického oddělení Ústavu teorie informace a automatisace ČSAV (ÚTIA) dr. WOLFGANG RICHTER, odborný asistent ústavu matematické statistiky na Vysoké škole technické v Drážďanech.

Cílem jeho pobytu bylo seznámit se podrobněji s prací ÚTIA a s rozvojem matematické statistiky a jejích aplikací v ČSSR. Host pracoval šest týdnů v matematickém oddělení ÚTIA, podnikl několik exkursí do průmyslových podniků, v kterých je zavedena statistická kontrola jakosti a navštívil katedru matematické statistiky na matematicko-fysikální fakultě Karlovy university. V JČMF přednesl tři přednášky. První dvě byly věnovány teorii extrémních odchylek; dr. Richter v nich podal přehled dosavadního stavu teorie a svých nových výsledků. Tyto výsledky směřovaly ke zpřesnění dosud známých vět o extrémních odchylkách. Ve třetí přednášce předvedl některé metody, kterými studoval limitní rozdělení extrémních odchylek.

Josef Machek, Praha

*

Koncem srpna r. 1960 přijel do Prahy na pozvání Ústavu teorie informace a automatisace ČSAV prof. NORBERT WIENER z Massachussets Institute of Technology. Pro Jednotu čs. matematiků a fysiků a Matematicko-fysikální fakultu KU byla určena jeho přednáška „Learning and selfreproducing

machines", která se konala v úterý 30. srpna v sále matematicko-fysikální fakulty. Ve čtvrtek 1. září uspořádala Kybernetická komise při ČSAV besedu, na níž zodpovídal prof. Wiener četné dotazy k problémům kybernetiky v různých vědních oborech. V pátek dne 2. září přednesl prof. Wiener v sále Lékařského domu přednášku „Brain waves and their harmonic analysis", určenou pro Společnost pro studium vyšší nervové činnosti při Čs. lékařské společnosti J. E. Purkyně. Obě přednášky i beseda se těšily velkému zájmu i účasti.

Jiří Zeman, Praha

*

Dne 27. září 1960 navštívil Matematický ústav ČSAV vynikající sovětský odborník v teorii reálných funkcí profesor S. B. STEČKIN z matematického ústavu AN SSSR. V přátelské besedě s pracovníky ústavu podal přehled o současném stavu a směrech práce v oboru teorie reálných funkcí v moskevské škole soustředěné kolem akademika D. E. MEŇŠOVA. Jak uvedl profesor Stečkin, jsou to zejména typy množin divergence trigonometrických řad a potenčních řad na jednotkové kružnici, dále otázky souvislosti bezpodmínečné a absolutní konvergence trigonometrických řad a konečně rozšíření na libovolné ortogonální rozvoje klasického Meňšovova výsledku o hustotě částečných součtů trigonometrické řady.

Vlastimil Pták, Praha

*

Koncem září t.r. navštívil Prahu profesor R. S. FINN ze Standfordské university se svou manželkou. Ve dvou přednáškách seznámil naši matematickou veřejnost s problémy, s kterými se on a jeho žáci na Standfordské universitě zabývají. V první své přednášce s názvem „O jednom energetickém teorému pro Navier-Stokesovu rovnici", kterou přednesl dne 26. září na matematicko-fysikální fakultě KU (v rámci přednášek JČMF), se zabýval důležitými teoretickými vlastnostmi této speciální hydrodynamické rovnice. Za podmínek nepříliš ostrých pojednal o existenci a jednoznačnosti řešení této rovnice a o vlastnostech takového řešení; jednalo se především o vlastnosti asymptotické. Výsledky, které uvedl, byly dosaženy cestou klasických metod v parciálních diferenciálních rovnicích užívaných. V druhé své přednášce (která byla pokračováním předcházející přednášky), konané v Matematickém ústavě ČSAV dne 1. října, provedl podrobně důkaz několika důležitějších výsledků vyslovených v přednášce prvé. Tématika, o které u nás v přednáškách mluvil, je velmi blízká pracím řady našich odborníků v oboru parciálních diferenciálních rovnic, a proto problematika přednesená prof. Finnem a jeho odborné konzultace vzbudily živou diskusi.

Redakce

ZPRÁVA O POBYTU I. S. BEREZINA A N. P. TRIFONOVA V ČSSR

Ve dnech 6. až 19. října 1960 byl v ČSSR hostem známý sovětský pracovník v oboru numerických metod I. S. BEREZIN, ředitel výpočtového střediska moskevské university, a současně s ním jeho žák docent N. P. TRIFONOV, vědecký pracovník téhož střediska.

Jejich pobyt u nás byl velmi vítaný, neboť přišel do doby, kdy se na našich vysokých školách a jiných vědeckých pracovištích jedná o budování našich výpočtových středisek. Profesor Berezin uspořádal u nás celkem 5 přednášek. V první své přednášce, konané dne 10. října na matematicko-fysikální fakultě KU (v rámci přednášek JČMF), promluvil velmi obsáhle o organisaci procesu výuky na katedře numerické matematiky moskevské university a o úloze výpočtového střediska v tomto procesu. Tuto přednášku vyslechlo mnoho zájemců nejen z vysokých škol a matematických ústavů, ale též z těch pracovišť, kde se problémy zavedení numerických počítačů, mechanisace a automatisace prakticky uplatňují. Na matematicko-fysikální fakultě byl pak uspořádán v týdnu od 10. do 17. října zvláštní seminář, kde prof. Berezin přednesl dvě přednášky na téma „O účinnosti některých metod řešení algebraických úloh pomocí samočinných počítačů". Docent Trifonov přednesl pak v tomto

semináři dvě přednášky a to: „Systém automatisace programování za pomocí knihovny podprogramů" a „Výpočet elektromagnetických polí ve vrstevnatých prostředích". Dne 14. října přednášeli oba sovětští hosté v Brně a 17. října v Bratislavě, kde zhuštěně podali myšlénky, jimiž se podrobně zabývali v Praze.

Přednášky obou vzácných sovětských hostí setkaly se u nás s velkým ohlasem; jejich doslovné znění bude v brzké době zájemcům v litografické formě k disposici v Matematickém ústavě ČSAV.

Kromě těchto veřejných přednášek bylo z naší strany organisováno několik besed, kde tito význační hosté seznámili naše pracovníky v oboru numerických metod a samočinných počítačů s mnoha cennými podrobnostmi o organisaci práce a studia numerické matematiky na sovětských školách vůbec. V příštím čísle časopisu „Aplikace matematiky" bude souhrnně referováno o výsledcích přednesených prof. Berezinem.

Fr. Nožička, Praha

ZPRÁVA O STUDIJNÍM POBYTU JAROSLAVA HÁJKA VE STOCKHOLMU

Dr. Ing. JAROSLAV HÁJEK, vědecký pracovník Matematického ústavu ČSAV, byl ve dnech 27. V. až 5. VI. 1960 hostem prof. U. GRENANDERA, vedoucího Ústavu matematické statistiky při Stockholmské universitě. Hlavní náplní pobytu byly rozhovory s prof. Grenanderem o práci ve stacionárních procesech a studium švédské literatury z tohoto oboru. J. Hájek přednesl v tamějším semináři přednášku „Lineární problémy ve stacionárních procesech".

Redakce

KONFERENCE O FUNKCIONÁLNÍ ANALYSE V POLSKU

Ve dnech 4. až 10. září 1960 se konala v Jablonné u Varšavy konference o funkcionální analyse, uspořádaná k uctění památky Stefana Banacha. Konference byla zahájena presidentem Polské akademie věd; o Banachově životě a díle promluvil prof. HUGO STEINHAUS, ze zahraničních účastníků pak S. L. SOBOLEV, M. I. STONE a B. SZ. NAGY.

Na polské pozvání se z Československa konference zúčastnili prof. dr. MIROSLAV KATĚTOV a dr. VLASTIMIL PTÁK, kteří přednesli sdělení o svých výsledcích. Účastníci konference (z nichž bylo asi 30 zahraničních hostí) vyslechli řadu referátů podávajících přehled o současném stavu práce ve funkcionální analyse; v četných diskusích a neformálních schůzkách získali mnoho cenných poznatků.

Vlastimil Pták, Praha

ZPRÁVA O SYMPOSIU O NUMERICKÝCH METODÁCH

Ve dnech 20. až 24. září t.r. se konalo v Římě symposium o numerickým řešení diferenciálních, integro-diferenciálních a integrálních rovnic. Symposium bylo uspořádáno Prozatímním mezinárodním výpočtovým střediskem (Provisional International Computation Centre). Bylo tu 250 účastníků ze 17 zemí. Mezi nimi byli i dva matematici z ČSSR, dr. MIROSLAV FIEDLER a dr. OTTO VEJVODA. kteří zde referovali o svých výsledcích.

Jednání symposia probíhalo ve třech sekcích, v sekci obyčejných diferenciálních rovnic, v sekci integro-diferenciálních a integrálních rovnic a v sekci aplikací. Oba českoslovenští účastníci navštívili pak ještě další matematické ústavy v Římě, Florencii a Bologni.

M. Fiedler a *O. Vejvoda*, Praha

PŘEDNÁŠKY A DISKUSE POŘÁDANÉ JČMF A MATEMATICKÝM ÚSTAVEM ČSAV V PRAZE

Tyto pravidelné přednášky a diskuse se konají od 17. hod. 15 min. na Matematicko-fysikální fakultě KU v Praze II, Ke Karlovu 3, zpravidla každé pondělí.

V letošním studijním roce se konaly tyto přednášky s diskusemi:

13. 6. 1960: *W. Richter*, Über Wahrscheinlichkeiten grosser Abweichungen im Cramerschen Fall, I.
15. 6. 1960: *W. Richter*, Über Wahrscheinlichkeiten grosser Abweichungen im Cramerschen Fall II.
22. 6. 1960: *W. Richter*, Pseudomomente und Pseudosemiinvarianten (Bedeutung für die Theorie der Grenzwertsätze).
30. 8. 1960: *Norbert Wiener*, Learning and selfreproducing machines.
7. 9. 1960: *Leopold Schmetterer* (Hamburk), Stochastische Approximationen.
26. 9. 1960: *R. S. Finn* (Kalifornia), An energie-theorem for an Navier-Stokes equation.
3. 10. 1960: *Fr. Nožička*, O základních invariantech světočáry ve speciální teorii relativity.
10. 10. 1960: *J. F. Berezin* (Moskva), Organisace procesu výuky na katedře numerické matematiky moskevské university a úloha výpočtového střediska v tomto procesu.
17. 10. 1960: *Vladimír Kořínek*, II. kongres maďarských matematiků v Budapešti.
19. 10. 1960: *A. Rapcsák* (Debrecín), Die Bestimmung der Grundfunktionen projektivebener metrischer Räume.

Redakce

ZÁVĚR IX. ROČNÍKU MATEMATICKÉ OLYMPIÁDY

Dne 14. května 1960 byl ukončen loňský (devátý) ročník naší matematické soutěže středoškolských studentů, zvané Matematická olympiáda. Na závěr této celostátní soutěže se konala téhož dne odpoledne v budově Matematicko-fysikální fakulty KU slavnostní beseda za předsednictví akademika Josefa Nováka a za účasti širší veřejnosti. Na besedě promluvil rektor ČVUT v Praze akademik Theodor Ježdík o významu matematiky pro technické vědy a doc. dr. František Kysela, prorektor ČVUT, o možnostech studia na vysokých technických školách. Beseda skončila diskusí, v níž se dostalo olympionikům zejména poučení o disciplinách studovaných na vysokých technických školách a o způsobu jejich studia.

Mezi úspěšnými řešiteli devátého ročníku Matematické olympiády se na prvních třech místech umístili tito studenti:

1. Petr Tomšů ze 4. ročníku průmyslové školy v Kopřivnici, 2. Ivan Korec z 11. třídy jedenáctiletky v Partizánském, 3. Pavel Nosek z 11. třídy jedenáctiletky v Hradci Králové a Jiří Souček z 11. třídy 21. jedenáctiletky v Praze XVI.

Josef Holubář, Praha

DRUHÁ MEZINÁRODNÍ MATEMATICKÁ OLYMPIÁDA

Ve dnech 18. až 25. července 1960 se konala již po druhé tato mezinárodní soutěž pro žáky středních a odborných škol; uspořádala ji se vší pečlivostí a mimořádnou obětavostí Rumunská vědecká společnost pro matematiku a fyziku (Societatea de ştiinte matematice şi fizice din R. P. R., Bucureşti) za podpory ministerstva osvěty a kultury Rumunské lidové republiky. Vlastní soutěž se konala dne 21. a 22. července 1960 v horském letovisku Sinaia v klínu Jižních Karpat. Účastnili se jí žáci těchto států: Bulharsko, ČSSR, Maďarsko, NDR, Rumunsko; každý z těchto států vyslal do soutěže 8 žáků.

Soutěž řídila mezinárodní komise, v níž za každý ze zúčastněných států zasedali dva vedoucí delegací; předsedou byl doc. TIBERIU ROMAN, generální sekretář Rumunské vědecké společnosti. Bylo uděleno 19 cen (4 první, 4 druhé, 4 třetí a 7 čestných uznání). O této komisi se předpokládá, že se postupem doby vyvine ve stálý mezinárodní orgán, který by se scházel i mimo soutěž, aby náležitě předem a včas zajistil její zdárný průběh. Čs. žáci získali jednu cenu první, jednu druhou, dvě třetí a dvě čestná uznání. Nejlepšími žáky v soutěži byli: Čechoslovák IVAN KOREC, žák jedenáctileté střední školy v Partizánském na Slovensku, a Maďar FERENC MEZEI, žák gymnasia F. Rákócziho č. II v Budapešti; každý získal 43 bodů ze 45 možných. Ukázalo se, že mužstva Československa, Maďarska a Rumunska mají zhruba stejnou kvalitu; přibližně rovnými díly se rozdělila o ceny.

Žáci měli velikou příležitost v průběhu svého pobytu v Rumunsku seznámit se s řadou význačných historických památek této krásné a bohaté země, jejími přírodními pamětihodnostmi i s jejím průmyslem; na čs. žáky např. velmi působil výlet na černomořské pobřeží.

Setkání mládeže bylo vhodnou příležitostí k porovnání výsledků práce škol zúčastněných států, dále k ocenění významu celostátních matematických soutěží pro zvyšování úrovně práce školy a zejména pak pro navázání přátelských styků mezi mládeží. Na mezinárodní půdě soutěže žáci plně pochopili význam socialistického internacionalismu a vlastenectví; tyto politické aspekty je třeba vedle vlastních odborných momentů náležitě zhodnotit a ocenit.

Počítá se s tím, že v r. 1961 se bude soutěž konat v Maďarsku a v r. 1962 v ČSSR; osvědčuje se, že organisaci soutěže přejímá matematická vědecká společnost hostitelské země za plného pochopení a podpory ministerstva osvěty příslušné země.

Rud. Zelinka, Praha

Upozornění přispěvatelům

Redakce upozorňuje přispěvatele matematických časopisů, že v únoru tr. vyjde brožura „Změny v pravidlech sazby matematických textů pro čtyřřádkovou metodu (písmo Times)", která obsahuje zevrubné poučení o způsobu sazby matematických textů tzv. čryřřádkovým systémem používaným v našich matematických i jiných příbuzných časopisech.

Současně oznamujeme, že Nakladatelství ČSAV zašle našim přispěvatelům tuto brožuru jako volný výtisk. Ostatní zájemci mohou o volný výtisk brožury požádat redakci Časopisu; ta jim ochotně brožuru na uvedenou adresu zašle.

Prosíme přispěvatele, aby obsahu brožury věnovali pozornost a aby své rukopisy pro tisk upravovali důsledně podle směrnic v brožuře obsažených.

Dále upozorňujeme naše přispěvatele, že články předkládané redakci k otištění mají obsahovat krátké *sunto* (ve 2—3 větách vyjádřenou charakteristiku příspěvku na začátku článku) a *résumé* a nemají přesahovat 40 rukopisných stran. Citovaná *literatura*, číslovaná [1], ..., uvádí se souborně na konci článku (sovětská literatura azbukou) a příslušné odkazy v textu se označují pouze čísly, např. [1], ...

Redakce